

Egyesületi közlemények.

Meghívó.

Az Országos Erdészeti Egyesület helyiségeiben (Budapest, V., Alkotmány-utca 10. sz.) f. é. márczius hó 18-án délután 4 és fél órakor *Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos és akadémiai tanár* „*Az erdőrendezésnek hazánkban szokásos rendszeréről, annak módosításáról és egyszerűsítéséről*“ előadást tart.

Van szerencsénk a tisztelt tagtársakat, erdőbirtokosokat, erdőtiszteket és az erdőgazdaság iránt érdeklődő közönséget ezen előadásra tisztelettel meghívni.

Budapest, 1902. márczius hó 5-én.

*Az Országos Erdészeti Egyesület
elnöksége.*

IRODALMI SZEMLE.

A postatakarékpénztári cheque-forgalom az osztrák állami erdőgazdaság szolgálatában. Az osztrák cs. k. ministerium Dimitz Lajos ministeri tanácsosnak szerkesztése alatt „Jahrbuch der Staats- und Fondsgüter-Verwaltung“ czimen évkönyvet ad ki, mely az osztrák állam és a hitalapok erdőgazdaságát illető fontosabb ügyekről, változásokról és létesítményekről, valamint az erdőgazdasági eredményekről tanulságos értekezésekben számol be.

Ezen évkönyv II. kötetében olvassuk a következő, nem érdektelen ismertetést:

Az osztrák állami és alapítványi erdők pénzkezelésében nagy átalakulást idézett elő az a körülmény, hogy a postatakarékpénztári cheque-rendszer az állami erdőgazdaság mindennemű pénzbevételeinek lebonyolításánál igénybe vehető.

Az osztrák állami erdőgazdaság újabb szolgálati organizációja értelmében ugyanis az erdőgondnokok*) teendőjét csak az erdei termékek és anyagok bevételének és kiadásának elszámolása

*) Meg kell jegyezni, hogy a „Forstverwalter“ értelmében az „erdőgondnok“ kifejezés helyett az „erdőgazdasági intéző“ kifejezést a magam részéről jobbnak tartanám. A német „Forst“ kifejezés olyan erdőre vonatkozik, melyben gazdaságot is üznek. „Verwalter“ ige Ballagi szerint is főleg az igazgatás, intézés tényének megjelölésére szolgál. Forstverwalter tehát magyar fordításban: erdőgazdasági intéző. Eképpen kifejezésre jut az a fogalom, melyet Ausztriában

képezi, míg a pénzbeszedés és kifizetés az adóhivatalokra, a sóhivatalok pénztáira stb. bízott.

Ez a berendezés azonban némi körülményességgel járt oly esetekben, midőn a pénzt beszedő hivatal (adóhivatal stb.) távolabb feküdt az erdőgondnokság székhelyétől.

Főleg ilyen okok készítették a fölöttes hatóságokat, hogy egyes kivételes esetekben a pénzek beszedésével és kiadásával az erdőgondnokokat bízzák meg.

Egy különleges esetből kifolyólag azonban már 1887-ben indítványozta a gmundeni erdőigazgatóság, hogy az erdei termékek eladási árának, s egyéb erdőgazdasági bevételeknek beszedésére a postatakarékpénztári cheque-forgalom alkalmaztassék. Javaslátát azzal indokolta meg, hogy ilyen berendezés a fa és egyéb termékek árának befizetését a felek részére nagyban megkönnyítené, s kedvező hatással lehetne az erdőjövedelem emelésére is. Megkönnyítené egyben azon erdőgondnokok teendőit, akik a különleges viszonyokból folyólag a pénzkezeléssel is megbizattak.

Kísérletképpen a gmundeni cs. k. erdőigazgatóságban alkalmazták 1891. évi január 1-től az eljárást oly módon, hogy a felek tetszésétől tették függővé, vajjon az erdei termékek árát a pénzbeszedésre felhatalmazott s távolabb fekvő pénztáraknál (adóhivatal, sóhivatali pénztár) vagy az erdőgondnokok részéről kiállított letéti jegy (Erlagschein) alapján valamely postahivatalnál kívánják-e kifizetni.

Bár ekként a felekre nézve nem volt kötelező ezen új berendezés használata, mégis a következő erdőgazdasági pénzbevételt bonyolította le a postatakarékpénztár:

a) *salzkammerguti állami erdőket illetőleg:*

az 1891. évben	---	---	---	---	378,117 K. 70 f.
az 1892. "	---	---	---	---	486,952 " 24 "
az 1893. "	---	---	---	---	619,424 " 26 "
az 1894. "	---	---	---	---	675,983 " 22 "
az 1895. "	---	---	---	---	892,765 " 12 "

a Forstverwalter szóhoz fűznek; vagyis a gazdaság és annak intézése. Németországban az „igazgatás“ fogalmának megjelölésére használják a „verwalten“ igéből képezett szót. Pl. „Die Badische Forstverwaltung“ Baden erdőgazdaságának (központi) igazgatása.

A gondnok szó a németesített latin „Curator“ kifejezéssel identikus Curatell = gondnokság. Massacurator = tömeggondnok.

b) a felső-ausztriai hitalapok erdőgazdaságát illetőleg :

az 1891. évben	--- --- --- ---	20,125 K. 90 f.
az 1891. „	--- --- --- ---	22,196 „ 76 „
az 1893. „	--- --- --- ---	31,956 „ 96 „
az 1894. „	--- --- --- ---	38,125 „ 00 „
az 1895. „	--- --- --- ---	56,841 „ 50 „

Ezen adatok feltűnően emelkedő számaránya eléggé igazolhatja, hogy a fenn nevezett állami és alapítványi erdőbirtokon az új rendszer évről-évre jobban elterjedt.

A postahivatalok cheque-forgalmának főleg a gmundeni cs. k. erdőigazgatóságban jelentkező ezen nagymérvű igénybevétele folytán határozta el magát az osztrák cs. k. ministerium arra, hogy e rendszert első sorban is a görögkeleti hitalapok államilag kezelt bukovinai erdőbirtokán honosítsa meg.

A csernovitzi erdőigazgatóság kerületét illető, ily uton befolyt bevételeket a következő szám adatok világítják meg :

Befolyt az 1893. évi okt. 1-től decz 31-ig	--- --- --- ---	686,413 K. 26 f.
„ az 1894. évben	.. --- --- --- ---	2.206,868 „ 14 „
„ az 1895. „	--- --- --- ---	2.483,366 „ 18 „
„ az 1896. „	--- --- --- ---	2.420,547 „ 36 „

E szám adatok igazolják, hogy a pénzbeszedésnek ez a módja a görögkeleti hitalapok államilag kezelt bukovinai erdőbirtokán is czélszerűnek bizonyult.

1896. évi január hó 1-től a postahivatali cheque-forgalomnak jelzett czélu használatát véglegesítették a gmundeni erdőigazgatóság kerületében, s egyidejűleg intézkedés történt arra nézve is, hogy a már kipróbált rendszer a többi állami erdőket illetőleg valamint a vallás- és tanulmányi alapok erdőgazdaságában életbe lép-tetessék.

1896-ban az ilymódon befolyt bevételek 9367,722 K. 44 ft-tettek ki.

Különösen ki kell emelnünk azonban az innsbrucki erdőigazgatóságot, melynek ugy az állami, mint a hitalapok összes bevételeiből már az első esztendőben (1896-ban) 87%-ot bonyolított le a cheque-forgalom.

Kaán Károly.

A különféle fanemeknek bányászati használhatóságáról a Centralblatt für das gesammte Forstwesen múlt évi XI. számában a következő nem egészen érdektelen czikk jelent meg.

Mig a bükkfa a múltban a bányászatnál figyelemreméltó mennyiségben nyert alkalmazást, újabb időben a tülevelű fanemek, különösen pedig az erdeifenyő, mindinkább háttérbe szorítják. A különféle fanemek bányászati használhatóságát illetőleg nagyon is eltérők a szakértők nézetei.

Kivánatosak voltak ezért a főfanemek abszolút és relatív értékét, valamint tartósságát és teherbirását vizsgáló ama beható kísérletek, melyeket Dütting bányaigazgató és Quast főerdész ez irányban végeztek s melyek eredménye az osztrák bányászati és kohászati lapokban jutott nyilvánosságra.

A kísérleteket oly czéllal eszközölték, hogy a bányatámfák teherbirását számokban megállapítsák és hogy e vizsgálatok alapján a használatos fanemeknek más, a bányászra nézve fontos tulajdonságaira, mint a törés minéműségére és a törést megelőző intő hangokra (Warnfähigkeit) adatokat gyűjtsenek. E czélra 1'0, 1'5, 2'0 és 2'5 *m.* hosszú és kéreg nélkül 10, 13, 15 és 16 *cm.* vastag tölgy, bükk, erdeifenyő és luczfenyő bányatámfákat szemeltek ki, de kísérleteztek még vörösfenyő, nyír, gyertyán és ákácz támfakkal is.

Miután a kiszáradás foka nagy befolyással van a fa tartósságára, sőt az újabb kutatások szerint magára a teherbirásra is, a bányatámfákat különféle képen, a száradást többé-kevésbé előmozdító módon készítették elő és rakásolták, kéregben és kéreg nélkül, a bükköt foltonként meghántott állapotban is, mint azt a bányavállalatok szállítási feltételeikben régebben megkivánták. A kísérletek a bánya támfák azon nemeire terjedtek ki, a melyek a lefejtésnél és a tárna-építésnél használatosak. Különbözők a kívánalmak, melyeket a támfának e kétféle rendeltetés mellett kielégítenie kell. Mig a lefejtésnél többnyire csak rövid ideig tart rendeltetése, addig a szállító, közlekedő és szellőztető utakon hosszabb ideig kell, hogy szolgáljon.

Egészben 475 drb bükk, 335—335 drb tölgy, erdei- és luczfenyő, 110—110 drb. nyír és vörösfenyő és 30 drb. gyertyán támfát vizsgáltak meg. A kísérletre szolgáló támfákat 1898. februárban döntötték, gondosan kiválogatták, kéreg nélkül mérték, egyenkint számozták és jó kiszáradás végett részben a szabadban, részben

födött helyen kalodába rakásolták. A rakásolási módok azonban a *kiszáradás fokára számbavehető befolyást nem gyakoroltak.*

Az összenyomási szilárdság megvizsgálásánál a támfákat egy vasállványba helyezték el s a törés beálltáig víznyomásnak tették ki. Ezen kísérletnél azt tapasztalták, hogy *a támfák majdnem kizárólag derékben törnek el.*

Az érdekes kísérletek a következő eredményeket szolgáltatottak :

1. A különféle fanemekből készült támfák teherbirását, a kísérletre zavarólag ható sokféle körülmény miatt, számokban kifejezni nem lehetett ugyan, mégis kitűnt azonban, hogy a bükk a legtöbb terhet bíró fanemek közé sorolandó. A tölgynek teherbirását a bányászok tulbecsülik.

2. A termelt fának gyors száradása, melyet azonnali lekérgezéssel elő lehet segíteni s a mely a fa súlyának csökkentése által apasztja a szállítási költséget, emeli a nyomási szilárdságot, tartósságot és a szilánkos törésre való hajlamot.

3. A lombfanemek általánosságban szívósabbak a tülevelüeknél. A lombfanemek, a nagy ellentállóképességgel bíró tölgy és ákác kivételével, gyorsabban veszítik el szívóosságukat a bomlasztó hatású bányalég behatása alatt mint az erdei- és vörösfenyő.

4. A bányalég bomlasztó hatásának legtöbb ideig a tulajdonképpen gesztes fanemek állanak ellen. Ilyenek a lombfanemek közül a tölgy és ákác; utóbbi még a tölgnél is tartósabb. Ámbár a tülevelüek közül az erdei és vörösfenyő inkább állanak ellent a bányalég bomlasztó hatásának mint pl. a bükk, gyertyán és nyír, még sem szolgálhatnak alkalmas bányatámfát ott, hol tartós fára van szükségünk, mert a támfára alkalmas korban (áterdölési anyag) a gesztképződés még nem haladt eléggé előre. Az idősebb tülevelüek valószínűleg tartósabbak.

5. Az elhasznált bányalégnek a hatása abban nyilvánul, hogy az ilyen támfák szívóssága, szilárdsága és intóképessége (recsegése) csökken és hogy nem törnek el derékban, hanem a végökhöz közelebb eső részeikben. A vékonyabb darabok hamarabb romlanak, mint a vastagabbak. A bomlás a homloklapokból indul ki.

6. A támfá törésekor hallható recsegés erőssége tekintetében, melyet a nedvesség lényegesen befolyásol, határozott sorrend nem állapítható meg. Egyenlő szárazsági fok mellett a luczfenyőnél a

legerősebb ezen recsegés, ezt követik erdeifenyő, bükk, gyertyán, nyír, tölgy és ákác. A recsegés annál jobban hallható, minél inkább szilánkos a törés. (A bányászra nézve fontos ezen körülmény azért, mert a recsegés figyelmezteti őt a sötét bányában a veszedelemre. A német ezt a tulajdonságot a Warnfähigkeit = figyelmeztetőképesség szóval fejezi ki.)

7. Elegendő kiszáradás mellett a törés egészséges fánál általában szilánkos; rendszeren a középben áll be s csak kivételesen a meglévő hibás helyeken, mint pl. a tülevelüeknél túlnyomólag a gyantás ággöcsöknél. A lomblevelüeknél a törés oka kevésbé az ággöcsökben és repedésekben, mint inkább a rostok csavarodásában keresendő.

8. A kísérletnél kutatott és a nedvességtől függő fajsúly természetesen tág határok között mozog. Az egyenlő körülmények között eszközölt mérlegelés szerint a nyír mellett a bükk mondható a legnehezebbnek, s ezt követik a tölgy, ákác, gyertyán, erdei-, vörös- és lucz-fenyő.

9. Schwappach eberswaldei tanárnak az a megfigyelése, mely szerint befolyással lehet a kísérlet eredményeire az is, hogy a törzs mely részéből került a támfá, a jelen vizsgálatnál is észlelhető volt ugyan, de ez a körülmény még sem lépett annyira előtérbe, miután a kísérlethez használt támfák ugyanazon előfordulási helyről, hasonló állabokból származtak.

A kísérletezők véleménye szerint *nincs ok arra, hogy a bányász a bükkfát oly korlátolt mennyiségben alkalmazza*, ha az erdészet azt a korlátolt alkalmazáshoz mért árakkal felajánlja. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban azt, hogy a bükköt a bányákban csakis a lefejtésnél alkalmazzák. Egyedül a bükknek nagy súlya az, mely annak nagyobb mérvben való alkalmazását hátráltatni fogja, mert a bányász a sokszor annyira szűk és alacsony bányákban a könnyebb luczfenyőt ily okokból előszeretettel használja és könnyebben kezelheti. G.